

קבורה בשיטת ליקוט עצמות – תקופת המשנה

1 **ירושלמי, מועד קטן, פרק א' משנה ה'**: "ועוד אמר רבי מאיר: מלקט אדם עצמות אביו ואמו (בחול המועד) מפני ששמחה היא לו. רבי יוסי אומר: אבל הוא לו."

2 **ירושלמי, מועד קטן, פרק א' משנה ה', הלכה ה'**: "בראשונה היו קוברים אותן במהמורות. נתאכל הבשר - היו מלקטין את ה(ע)צמות וקוברין אותן ברזים. אותו היום היה מתאבל ולמחר היה שמח. לומר שנינוחו אבותיו מן הדין"

3 **ברייטא, מסכת שמחות, פרק י"ב הלכה ט'**: "אמר רבי אלעזר בר צדוק, כך אמר לי אבא: בשעת מיתתי, קברני תחילה בבקעה ובסוף לקט עצמיי ותנם בגלוסקמא בראזין, ואל תלקוט אתה בידך. וכן עשיתי לו... כשם שעשה לאביו כך עשיתי לו."

4 **הלכה ז'**: "כל העצמות אדם מלקט חוץ מעצמות אביו ואמו, דברי רבי יוחנן בן נורי.
5 **הלכה ה'**: "כך היו חבורות עושין בירושלם: אלו לבית האבל ואלו לבית המשתה, אלו לשבוע הבן ואלו ללקט עצמות. לבית האבל ולבית המשתה בית המשתה קודם לשבוע [הבן] וללקט עצמות לשבוע הבן קודם..."

6 **פרק י"ג, הלכה ז'**: "אין מפנין לא את המת ולא את העצמות ממקום ביזוי למקום ביזוי ולא ממקום מכוער למקום מכוער ואין צריך לומר ממקום מכובד למקום ביזוי. בתוך שלו אפילו ממקום מכובד למקום ביזוי הרי זה מותר שכך הוא כבודו."

הפסד ארץ ישראל

7 **בבלי, מועד קטן פרק ה' ע"ב**: "ואין מרחיקין ציון ממקום טומאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל" **רש"י**: "שלא להפסיד ארץ ישראל – שכשרואה הסימן מיד פורש ונמצא ארץ ישראל בטומאה שלא לצורך".
ריטב"א: "שלא להפסיד ארץ ישראל – שלא ילכו שם ולא יחרשו שם."

ליקוט עצמות - שו"ת

8 **רדב"ז** (רבי דוד בן זמרא, 1479): נולד בספרד, בתקופת גירוש ספרד נדד לפאס במרוקו ומשם לצפת ולירושלים, ומשם למצרים. בשנת 1517 מונה למנהיג יהדות מצרים.

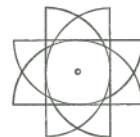
שו"ת רדב"ז, חלק ב' סימן תרי"א:

שאלת ממני ידיד נפשי על אלו המוליכים עצמות המתים לא"י ונוהגים בהם מנהג בזיון עד שכופלין את קומתם ולפעמים מתפרקים האברים ומשתברים עצמות אם יש בזה חשש או לא:

תשובה הדבר ברור שכל שהוא לתועלת המת אין בו משום בזיון כי זהו כבודו והראיה מדתנן במסכת שקלים כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לטבילה טמאין דרך עלייה טהורין שלא כדרך ירידתן עלייתן דברי ר"מ ר' יוסי אומר כולם טהורים חוץ מן הסלע והמגריפה והמריצה המיוחדים לקברות פירוש מגריפה כלי שגורפין וכונסין בו העצמות כשהם מפוזרים. מריצה כלי שרוצצים ומשברין בו עצמות המת להכניסם בסל להוליכם ממקום למקום וזה השם נגזר מלשון ותרך את גלגלתו כל זה מלשון הרמב"ם בפירוש המשניות. הרי אתה רואה שהיו מתירין לרצף העצמות להוליכם ממקום למקום וסתמא דמילתא לא היו עושין כן אלא לכבודו של מת לקוברו אצל בני

קבורת ארץ ישראל

מסורת. הלכתי. משפחתי. אקולוגי.

משפחתנו וכ"ש שיהיה מותר לעשות כן כדי לקבורו בארץ ישראל. עוד יש ללמוד מאותה משנה שאפילו שיהיו העצמות משל מתים הרבה מעורבים יחד אין קפידא כיון שהדבר לכבודם ממה שהיו מתקנין כלי לגרוף אותם אם היו מפוזרים ועצמות מת אחד לא היו מפוזרים עד שיצטרכו מגריפה לקבץ אותם. כללא דמילתא כל דבר שהוא לתועלת המת ולכבודו מותר ולא יהיה גדול מסיית דבמקום הסכנה מותר להניחו על החמור ולרכוב עליו:

ליקוט עצמות בימינו

הרב יעקב רוז'ה, (1944 - נולד בוורשה, גדל בת"א, כיום רב העיר בת ים וחבר במועצת הרבנות הראשית, מומחה לקבורה וזיהוי חללים) **9**
שינוי או חזרה למסורת? מרחשוון תש"ף: "אם כבר משנים מקבורת השדה הנוהגת, לכאורה יש להעדיף את ליקוט העצמות. כל זאת כמובן בהסכמת המשפחה.

יישום אתר קבורת ארץ ישראל

✓ לאחר פטירתו, אבקש להיקבר באדמה בקבורה זמנית וללקט את עצמותי ולהעבירם לקבורת נצח בשיטת "קבורת ארץ ישראל". ידוע לי ששיטת קבורת ארץ ישראל אינה מיושמת כיום במלואה. לכן אבקש להשלים את תהליך ליקוט העצמות ברגע שיתאפשר. **10**

אוסף גלוסקמאות
מוזיאון הכט, אוניברסיטת חיפה

גלוסקמת יהודה בר ישוע (ארמית)
תלפיות מזרח, ירושלים

גלוסקמת יהוסף בר קפא
תלפיות, ירושלים

